

บทที่ 4

วิเคราะห์อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ

เมื่อได้พิจารณาถึงการจัดระบบศาลในกระบวนการยุติธรรมของไทย หลักการดำเนินคดีแพ่ง หลักการดำเนินคดีอาญา ความแตกต่างของหลักในการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศแล้ว ในบทนี้จะเป็นการกล่าวถึง ความเหมาะสมและปัญหาที่เกิดขึ้น จากการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เช่น เรื่องการจัดตั้งศาลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ผู้พิพากษาสมทบ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา เป็นต้น

4.1 ความเหมาะสมในการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

กระทรวงยุติธรรมได้เสนอโครงการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นเพื่อให้เป็นศาลชำนาญพิเศษ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากคดีประเภทดังกล่าวมีความยุ่งยากซับซ้อนและมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป กระทรวงยุติธรรมจึงได้เสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบโดยอนุมัติให้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นอันประกอบด้วย ศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธานกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีก รวม 22 คน โดยให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณารูปแบบที่เหมาะสมของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่จะจัดตั้งขึ้นและยกร่างกฎหมายที่จำเป็นสำหรับการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศตามรูปแบบดังกล่าว เสนอต่อคณะรัฐมนตรีรวมทั้งให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งแทนและดำเนินการอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ได้แบ่งประเด็นในการพิจารณาออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1. ประเภทของคดี 2. คำจำกัดความ 3. รูปแบบของศาล

สำหรับในประเด็นของประเภทคดีนั้นคณะกรรมการได้มีการพิจารณาว่าศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นควรมีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาด้วยหรือไม่อย่างไร โดยคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้มีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ

ความเห็นนักวิชาการฝ่ายแรก¹ เห็นว่าควรให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โดยให้เหตุผลประกอบว่า

(1) เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว เนื่องจากคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาฯ นั้นก่อให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้เสียหายจึงควรได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว

(2) เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งกันในระบบของศาลอาญากับระบบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ถ้าหากคดีอาญาอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกติ อาจทำให้การวินิจฉัยหรือการตีความไม่สอดคล้องกับระบบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ

(3) ประเด็นแห่งคดีมีความเกี่ยวพันกันมาก และคนไทยส่วนใหญ่ก็นิยมที่จะฟ้องร้องคดีอาญามากกว่าฟ้องร้องคดีแพ่ง เพราะผลของคดีอาญานั้นจะมีสภาพบังคับได้ดีกว่าคดีแพ่ง

ความเห็นนักวิชาการฝ่ายที่สอง² เห็นว่าควรให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น โดยไม่ควรกำหนดให้มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาด้วย โดยให้เหตุผลประกอบว่า

(1) ระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันได้แยกคดีแพ่งกับคดีอาญาออกจากกันโดยเด็ดขาด เพราะมาตรการการพิสูจน์ของคดีแพ่งกับคดีอาญาแตกต่างกัน ในคดีอาญาโจทก์มีภาระการพิสูจน์มากมาย ในขณะที่คดีแพ่งภาระการพิสูจน์ของโจทก์กับจำเลยจะเหลื่อมล้ำกันเล็กน้อย ซึ่งในปัจจุบันจะไม่นำเอาระบบของคดีอาญาไปใช้ในศาลชำนาญพิเศษ

(2) ในเรื่องข้อกฎหมายที่เกรงว่า ศาลต่างๆ ไปอาจตีความข้อกฎหมายของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา แตกต่างไปจากศาลทรัพย์สินทางปัญญานั้น ข้อกฎหมายเรื่องการอุทธรณ์ฎีกาไปศาลสูงนั้นมีทางแก้อยู่แล้ว ก็มาพิจารณาว่าถ้าหากให้มีการจัดระบบการอุทธรณ์ฎีกาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ใหม่ เช่น ให้อุทธรณ์จากศาลชั้นต้นไปยังศาลฎีกา สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา

¹ โปรศศุรายละเอียด ในรายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ครั้งที่ 1-2 ในภาคผนวก ค.

² แหล่งเดิม.

ของจำเลยในคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ กับจำเลยในคดีอาญาจะแตกต่างกันซึ่งต่างก็กระทำคามผิดอาญาเหมือนกัน

(3) องค์คณะของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ จะประกอบด้วยผู้พิพากษาสมทบ เช่นเดียวกับศาลแรงงาน จะทำให้มีองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีแตกต่างไปจากองค์คณะของคดีอาญาอื่นๆ

สำหรับความเห็นของผู้เขียนนั้น เห็นว่าจากการศึกษาหลักในการดำเนินคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญานั้นมีความแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหลักในการดำเนินคดี ซึ่งคดีอาญานั้นใช้หลักการตรวจสอบ โดยศาลมีหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน โดยจะต้องตรวจสอบความจริงในเรื่องอย่างถ่องแท้ แต่คดีแพ่งนั้นใช้หลักความตกลง โดยศาลมีอำนาจชี้ขาดตัดสินคดีเฉพาะสิ่งที่คู่ความได้เสนอมาเท่านั้นเอง แม้ในบางกรณีที่คดีแพ่งจะมีการใช้หลักในการตรวจสอบก็ตาม (เช่น คดีล้มละลาย) หรือ ความแตกต่างกันในเรื่องมาตรการการพิสูจน์คดีแพ่งและคดีอาญานั้นก็มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก จึงทำให้มีการแยกระบบศาลในการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาออกจากกันโดยชัดเจน

ทั้งนี้จากการศึกษาการพิจารณาคดีของศาลชั้นอุทธรณ์ในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สหรัฐอเมริกา หรือประเทศอื่นๆ ก็ไม่มีประเทศใดที่กำหนดให้ศาลชั้นอุทธรณ์นั้นมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา จึงอาจกล่าวได้ว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาที่เราจัดตั้งนี้เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากคนไทยโดยแท้

ดังนั้น ด้วยความเห็นของผู้เขียนประกอบกับเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นว่าไม่ควรกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการศึกษาถึงการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่จะนำเอาคดีอาญามาเป็นเครื่องมือในการต่อรองให้ผู้ต้องหา หรือ จำเลย จ่ายค่าเสียหายตามจำนวนที่ตนต้องการ จึงเป็นการอาศัยช่องทางในการนำโทษทางอาญามาบังคับหรือข่มขู่ให้มีการปฏิบัติตามที่ตนต้องการ ผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญา อีกทั้งยังทำให้การดำเนินคดีอาญาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เสียหาย จึงเห็นควรให้มีการยกเลิกความรับผิดชอบในทางอาญาสำหรับการกระทำคามผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา โดยเราอาจใช้วิธีการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาทดแทน

4.2 พิจารณาเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่องการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา

ในเรื่องหลักเกณฑ์ของการจัดตั้งศาลนั้น มีบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว คือ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 234 บัญญัติว่า

“บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะกระทำไม่ได้”

จากข้อความ “การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง” หมายถึง คดีทุกคดีนั้นมีความสำคัญเท่าเทียมกัน จึงไม่ควรตั้งศาลพิเศษขึ้นมาใหม่เพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นอยู่แล้ว เนื่องจากบุคคลที่ถูกดำเนินคดีจะได้รับ การพิจารณาคดีที่แตกต่างจากเดิม ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่จะถูกดำเนินคดี เป็นการให้ ความสำคัญของ “ตัวบุคคล” ที่ถูกดำเนินเป็นสำคัญ แต่คำว่า “ข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง” เป็นการให้ ความสำคัญกับข้อหาที่ถูกดำเนินคดี ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคำว่า “ข้อหา” นั้น จะเห็นได้ว่าข้อหา นั้น มีได้ทั้งในคดีแพ่ง (ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 1(3), 172 วรรคสอง) และคดีอาญา (ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 2 (3), 158 (5))

ดังนั้น ถ้อยคำของกฎหมาย จึงเป็นการห้ามตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อพิจารณาคดีแพ่ง หรือ คดีอาญาแทนศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีดังกล่าวอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งประเด็นดังกล่าวมาข้างต้น มีคำ วินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และคำสั่งของศาลฎีกาที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว คือ

คำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เรื่องมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อ ความเป็นธรรมแก่สังคม พ.ศ. 2497 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ โดย ในคำวินิจฉัยดังกล่าววินิจฉัยเพียงว่า การพิจารณานั้นไม่ได้กระทำโดยศาล ขัดต่อรัฐธรรมนูญ สำหรับประเด็นอื่นๆเช่น ในเรื่องการห้ามตั้งศาลพิเศษนั้นไม่ได้วินิจฉัยประเด็นนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ในคำวินิจฉัยดังกล่าวได้กล่าวถึงการตั้งศาลเพื่อพิจารณาคดีบางประเภทนั้นสามารถทำได้โดยไม่ขัด ต่อรัฐธรรมนูญ แต่ที่จัดตั้งนั้นต้องเป็นศาล มีตุลาการเป็นผู้กระทำในพระปรมาภิไธย

คำสั่งศาลฎีกาที่ 921/2536 (โดยที่ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่าอำนาจในการพิจารณา พิพากษาอรรถคดี ซึ่งตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบบประชาธิปไตยเป็นอำนาจของ ศาลในอันที่จะดำเนินการตามกฎหมาย ประกาศ รสช. ฉบับที่ 26 ข้อ 2 และ ข้อ 6 จึงมีผลเป็นการ ตั้งคณะบุคคลที่มีใช้ศาลให้มีอำนาจทำการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาล ข่อมขัดต่อ ประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะรัฐธรรมนูญทุกฉบับมี

บทบัญญัติให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล และการตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายจะกระทำมิได้

มีนักวิชาการฝ่ายหนึ่ง มีความเห็นในประเด็นนี้ว่า การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศน่าจะมีปัญหาในเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตาม มาตรา 234

“กฎหมายว่าด้วยศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจทำการในคดีอาญานั้น ในปัจจุบันเป็นกฎหมายที่ขัดรัฐธรรมนูญ เพราะการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลดังกล่าวนี้กระทำร่วมกันของผู้พิพากษาอาชีพและผู้พิพากษาสมทบ ยิ่งกว่านั้นการคัดค้านตรวจสอบคำพิพากษาของศาลดังกล่าวนี้กระทำได้ชั้นเดียว กล่าวคือ คดีอุทธรณ์คัดค้านจะไปสู่ศาลฎีกาเลยทีเดียว กรณีจึงเป็นการตั้งศาลพิเศษที่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ”

ทั้งนี้ประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป จะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันหรือไม่ เนื่องจากในกรณีที่บุคคลกระทำความผิดอาญาเหมือนกัน ก็ควรที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีที่เหมือนกัน³ ซึ่งการที่จะพิจารณาว่า การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันหรือไม่ นั้น จะต้องพิจารณาว่าคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กับคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญานั้น มีลักษณะและมีวิธีพิจารณาคดีที่เหมือนกันหรือไม่อย่างไร ซึ่งในที่นี้จะได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีดำเนินคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลแขวง ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา แต่ได้กำหนดให้มีวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เป็นพิเศษแตกต่างกับการพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไปด้วย โดยในเบื้องต้นต้องทำความเข้าใจก่อนว่าการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันหรือหลักความเสมอภาคนั้น มีความหมายว่าอย่างไร

การปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน หรือหลักความเสมอภาคนั้น ก็คือหลักที่อธิบายได้ว่า ในสถานการณ์ที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน⁴

เมื่อพิจารณาคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กับคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญาแล้วจะเห็นได้ว่า เป็นการกระทำความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเหมือนกัน และการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ และศาลอาญาดังกล่าว ก็เพื่อก

³ คณิต วัฒนคร. เล่มเดิม. หน้า 84-85.

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 30, 234.

⁵ สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). กฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. หน้า 75.

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาที่เหมือนกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับความผิดในทางอาญาที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศาลนั้นมีความแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือศาลเยาวชนและครอบครัวกลางนั้น มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง คือ เพื่อที่จะเยียวยา และแก้ไขผู้กระทำความผิดอาญาที่เป็นเด็กและเยาวชน ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษเด็กและเยาวชนแต่อย่างใด อันเป็นการแตกต่างกับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

“การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนเป็นกรณีที่น่าสงสารที่ตัวเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหา เป็นเรื่องของสถานภาพส่วนตัวของเด็กและเยาวชน มุ่งหวังที่จะให้การอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนนั้น เป็นเรื่องที่จะช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ทั้งในด้านส่วนตัวและด้านสังคมทั่วไป มิได้มุ่งที่จะลงโทษ ถึงแม้ว่าจะมีการลงโทษเด็กและเยาวชนอยู่ด้วยก็ตาม ฉะนั้นการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน จึงมีเป้าหมายเพื่อให้การอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชน”⁶

ศาลแขวง คือศาลที่ประกอบด้วยผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดความผิดทางอาญาที่อยู่ภายใต้อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง คือคดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷ ส่วนกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษที่กำหนดไว้สูงกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวงดังกล่าวมาแล้ว ก็จะไปอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจ เช่น ศาลอาญา หรือศาลจังหวัด แล้วแต่กรณี

การดำเนินคดีอาญาศาลแขวง มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ ความรวดเร็วในการดำเนินคดี และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล⁸ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศาลแขวง คือในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญา ที่มีโทษเล็กน้อยนั้น ผู้กระทำความผิดควรที่จะได้รับการพิจารณาที่รวดเร็ว โดยจะต้องคำนึงถึงหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคลด้วย

กล่าวโดยสรุป คือ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศาลเช่นเดียวกับศาลอาญา คือ เพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา ดังนั้น การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลอาญา เช่น การกำหนดสิทธิใน

⁶ คณิต ณ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 587.

⁷ ดู พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, มาตรา 25 (5).

⁸ คณิต ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 578.

การอุทธรณ์ที่แตกต่างกัน ย่อมถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เท่าเทียมกัน อันเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 30 และเป็นการไม่ชอบด้วยมาตรา 234

อย่างไรก็ตาม แม้ศาลเยาวชนและครอบครัว และ ศาลแขวงซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา จะได้กำหนดวิธีพิจารณาคดีอาญาที่แตกต่างจากการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั่วไป แต่การกำหนดวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เป็นพิเศษดังกล่าว ไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมอันเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคแต่อย่างใด เนื่องจากศาลเยาวชนและครอบครัวและศาลแขวงมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศาลที่แตกต่างจากศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ตามเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกจากนั้น การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา ภายหลังจากที่ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีผลใช้บังคับแล้ว การจัดตั้งศาลดังกล่าวน่าจะเป็นการ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 234 วรรคสอง อย่างแน่นอน เนื่องจากเป็นการตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งแทนศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นอยู่แล้ว และถึงแม้ความเป็นจริงศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะมีการจัดตั้งก่อนที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จะใช้บังคับ ก็น่าจะมีประเด็นปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามที่กล่าวมาข้างต้นเช่นเดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากในกรณีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้การจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นการจัดตั้งศาลขึ้นมาใหม่โดยให้มีอำนาจทำการเกี่ยวกับคดีอาญาก็ตาม การจัดตั้งศาลดังกล่าวก็ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว เนื่องจากเป็นศาลที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ให้จัดตั้งขึ้น ดังนั้นการจัดตั้งศาลตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ ก็ไม่น่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ⁹

อย่างไรก็ตามก็มีนักวิชาการอีกฝ่ายหนึ่ง มีความเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นนี้ว่า ถ้าเป็นการจัดตั้งศาลขึ้นเพื่อพิจารณาคดีสำหรับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง การตั้งศาลดังกล่าวน่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าเป็นการจัดตั้งศาลที่มีลักษณะเป็นการทั่วไป เช่น การตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯนั้น ไม่น่าจะขัดรัฐธรรมนูญ เนื่องจากในต่างประเทศก็มีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษอื่นๆทั่วไป

เจตนารมณ์ของมาตรานี้ คือ หลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลเพื่อป้องกันการแทรกแซงจากบุคคลอื่น เช่น ในกรณีที่เรารู้แล้วว่าต้องขึ้นศาลอะไร อาจเป็นศาลแพ่ง หรือศาลอาญาก็ได้ อยู่ที่ต่อมามีการตั้งศาลขึ้นเพื่อพิจารณาสำหรับการอุทธรณ์นั้น ทำไม่ได้ ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ

⁹ แหล่งเดิม. หน้า 671-672.

สำหรับความเห็นของผู้เขียนนั้นเห็นว่า มาตรการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสิทธิเสรีภาพ และรักษาความยุติธรรมให้กับปวงชน การตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ หรือข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากอาจมีการนัดแนะหรือสอบถามผู้พิพากษาที่ทำการพิจารณาคดีไว้ล่วงหน้าก็ได้

นอกจากนั้นการตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ขึ้นมาให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไป เป็นการทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการพิจารณาคดีของศาลนั้นลดน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ผู้พิพากษาสมทบ หรือ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ดังกล่าว จึงอาจมีประเด็นปัญหาในเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่องหลักความเสมอภาคตามที่กล่าวมาข้างต้น

4.3 พิจารณาเรื่องการกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอน

ความมุ่งหมายของการมีองค์คณะของศาลมิใช่อยู่ที่จำนวนผู้พิพากษาที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ผู้พิพากษาผู้ประกอบเป็นองค์คณะนั้นจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ครบและร่วมดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ตลอดในชั้นพิจารณาพิพากษาคดี¹⁰

การกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญานั้น ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 กำหนดว่า นอกจากศาลแขวงที่กำหนดให้มีผู้พิพากษานายเดี่ยวเป็นองค์คณะแล้วนั้น การกำหนดจำนวนผู้พิพากษาเป็นองค์คณะ ของศาลชั้นต้นอื่น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา จะถูกกำหนดโดยเงื่อนไขภายใต้คำว่า “อย่างน้อย” และ “ไม่น้อยกว่า” จึงจะเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ตัวอย่างเช่น

ศาลชั้นต้นอื่นนอกจากศาลแขวง ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสองคน และต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกินหนึ่งคนเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี¹¹

ศาลชั้นต้นอื่น ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้น ได้มีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ พ.ศ. 2539 กำหนดว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกหนึ่งคนจึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้¹²

¹⁰ คณิต ฒ นคร. (2540, 30 กันยายน). “กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมกับการชักนำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา.” รวมบทความด้านวิชาการ ของ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฒ นคร. หน้า 367.

¹¹ ดู พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, มาตรา 26.

¹² ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ, มาตรา 19.

ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือ ศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสามคน เป็นองค์คณะ¹³

การกำหนดจำนวนองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี คำว่า “อย่างน้อย” และ “ไม่น้อยกว่า” นั้นหมายถึง จำนวนองค์คณะที่กำหนดไว้นั้นเป็นจำนวนขั้นต่ำที่สามารถกำหนดจำนวนองค์คณะให้มากกว่าจำนวนที่กำหนดไว้เท่าใดก็ได้ ซึ่งการกำหนดจำนวนองค์คณะในลักษณะที่ไม่มีข้อจำกัดดังกล่าว ก่อให้เกิดทั้งข้อดีและข้อเสียควบคู่กันไป ซึ่งในแง่ของข้อดีนั้น ก็กลทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการให้อำนาจผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในการเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาเข้าไปในองค์คณะได้ ในกรณี que เห็นว่าเป็นคดีที่มีความสำคัญ¹⁴ เมื่อจำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การตรวจสอบความจริงก็จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย แต่ในทางที่กลับกันการกำหนดจำนวนองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอนดังกล่าว โดยสามารถเพิ่มจำนวนองค์คณะได้อย่างไม่จำกัด ซึ่งแม้ในทางปฏิบัติจะไม่มีผลกระทบเช่นนั้นก็ตาม อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อหลักในการดำเนินคดีอาญาที่สำคัญ เช่น

(1) หลักความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องของ หลักความเสมอภาค ซึ่งความเสมอภาคนั้น หมายถึง ความเสมอภาคในกฎหมาย ฯลฯ ไม่ว่าจะเป็หลักความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม เช่น ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากจำเลยถูกกล่าวหาว่ามีกระทำความผิดอาญาในฐานะความผิดเดียวกัน จำเลยทุกคนต้องตกอยู่ในกระบวนการดำเนินคดีที่เหมือนกันหรือว่าผิดตามกฎหมายเป็นอย่างเดียวกัน คือ ได้รับการพิจารณาพิพากษาจากองค์คณะของศาลเหมือนกันในทุกคดี ดังนั้นในการกำหนดจำนวนองค์คณะในคดีอาญาแต่ละคดีนั้นควรมีจำนวนผู้พิพากษาที่เท่ากันสำหรับฐานความผิดเดียวกัน การกำหนดจำนวนผู้พิพากษาในลักษณะที่ไม่แน่นอนดังกล่าวในปัจจุบัน โดยกำหนดให้สามารถใช้ดุลยพินิจในการเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาเข้าไปในองค์คณะได้ อาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมได้

(2) หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ดังนั้นจึงมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย¹⁵ และ ในหลักการพื้นฐานว่าด้วยความเป็นอิสระของศาล (Basic Principles on the Independence of the Judiciary)¹⁶

¹³ ดู พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, มาตรา 27.

¹⁴ ดู พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, มาตรา 11, 26, 32.

¹⁵ ดู รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, มาตรา 249.

¹⁶ คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 86.

หลักการกำหนดจำนวนผู้พิพากษาที่ไม่แน่นอนนั้น อาจทำให้เกิดการแทรกแซงต่อความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้พิพากษาในองค์คณะได้ คือ

ประเด็นแรก การเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาในองค์คณะให้มากขึ้น เช่น คดีที่มีความต้องการที่จะช่วยเหลือจำเลย อาจมีการกำหนดจำนวนผู้พิพากษาให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เพราะในกรณีที่ต้องคดีคณะมีจำนวนผู้พิพากษาเป็นจำนวนมาก ความเป็นไปได้ในทางที่ผู้พิพากษาจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็จะมีมากขึ้น เนื่องจากในการดำเนินคดีอาญานั้น มีหลักในการดำเนินคดีคือ หลักการตรวจสอบ ซึ่งศาลต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยปราศจากความสงสัย และ หากมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ก็ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย¹⁷

ประเด็นที่สอง การเพิ่มผู้พิพากษาที่มีอาวุโสมากเข้าไปในองค์คณะ และผู้พิพากษาที่มีอาวุโสนั้น อาจมีแนวความคิดที่ไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของผู้พิพากษาในองค์คณะเดิม ก็อาจเกิดการโน้มน้ำหนักการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาในองค์คณะเดิม ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องอาวุโส ทำให้มีลักษณะเป็นการแทรกแซงความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในองค์คณะเดิมได้

4.4 พิจารณาเรื่องผู้พิพากษาสมทบ

ในปัจจุบันคดีอาญาที่ฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จำเลยมักจะให้การรับสารภาพ และคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ศาลสามารถพิพากษาได้ทันที คดีเหล่านี้ย่อมไม่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของผู้พิพากษาสมทบแต่อย่างใด ดังนั้นในคดีอาญาผู้พิพากษาสมทบจึงไม่มีความจำเป็น เพราะคดีอาญานั้นหลักสำคัญอยู่ที่การฟังข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งผู้พิพากษาประจำนั้นมีความเชี่ยวชาญมากกว่าอยู่แล้ว และสำหรับในเรื่องของการลงโทษนั้นศาลมีบัญญัติมาตรฐานการลงโทษอยู่แล้ว นอกจากนี้คดีอาญาต้องอาศัยหลักอาชญาวิทยา และทัณฑวิทยาซึ่งไม่ใช่เรื่องที่ผู้พิพากษาสมทบมีความรู้ความเชี่ยวชาญ

การกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาอาจก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความเป็นกลางในคดีได้ ตามหลักการขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interests) เนื่องจากผู้พิพากษาสมทบส่วนใหญ่ มาจากภาคธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้น หรือกรรมการของบริษัทต่างๆ การดำรงตำแหน่งของผู้พิพากษาสมทบส่วนใหญ่ไม่ใช่อาชีพประจำที่มีเงินเดือนและทำงานเต็มเวลา อีกทั้งบุคคลที่มาเป็นผู้พิพากษาสมทบนั้นไม่ต้องลาออกจากหน้าที่การงาน และยังคงประกอบธุรกิจควบคู่ต่อไปได้ หรือในกรณีที่ผู้พิพากษาสมทบนั้นมาจากภาครัฐก็อาจมีความเกี่ยวข้องกับคดี เช่น เป็นเจ้าหน้าที่ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา หรือ กรมพัฒนาธุรกิจ

¹⁷ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 227.

การคำ ก็อาจมีผลต่อความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ได้ ตามหลักการขัดกันในหน้าที่ (Conflict of Duties)

ในบางครั้งการกำหนดให้องค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาประกอบด้วยผู้พิพากษาสมทบนั้นอาจก่อให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดีได้ เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 27 บัญญัติว่า ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปโดยไม่ต้องเลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ และเมื่อเสร็จการพิจารณาคดี ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรีบทำคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว

ในทางปฏิบัติยากที่จะนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปโดยไม่ต้องเลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาได้ แม้ผู้พิพากษาประจำและพนักงานอัยการจะพร้อมดำเนินการ แต่ผู้พิพากษาสมทบซึ่งมีทั้งข้าราชการประจำ ข้าราชการบำนาญและนักธุรกิจเอกชนส่วนใหญ่ ต่างมีภาระหน้าที่ประจำของตนอยู่แล้ว อีกทั้งผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศหลายท่านก็เป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว หรือในศาลแรงงานขณะเดียวกันอีกด้วย

ข้อสังเกตของการมีผู้พิพากษาสมทบ ข้อดี คือ เพื่อให้คดีได้รับการพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องและสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากศาลมีความโปร่งใสและสามารถถูกตรวจสอบได้ (ให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจคดี) ข้อเสีย คือ ความเป็นกลางของผู้พิพากษาสมทบ ในเรื่องการมีส่วนได้เสียในผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง หรือการมีส่วนได้เสียในหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ความโปร่งใสในการคัดเลือกบุคคลเข้ารับการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ และความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากผู้พิพากษาสมทบส่วนใหญ่จะมีงานประจำไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน หรือ รัฐบาล รวมถึงเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลชั้นอุทธรณ์ด้วย

ดังนั้นในการพิจารณาคดีอาญาควรกำหนดให้องค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาควรมิเฉพาะผู้พิพากษาประจำเท่านั้น โดยไม่ต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญา และในประเด็นใดที่มีความจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษอาจใช้วิธีเรียกพยานผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นประกอบการพิจารณาพิพากษาได้ ตามมาตรา 31 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

4.5 พิจารณาเรื่องการอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา

ศาลที่พิจารณาชี้ขาดอุทธรณ์คดีทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ใช่ศาลอุทธรณ์ แต่เป็นศาลฎีกา เหมือนกับคดีของศาลฎีกาอากร และ คดีของศาลแรงงาน โดยศาลฎีกาจะมีแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เช่นเดียวกับ แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว แผนกคดีแรงงาน และแผนกคดีฎีกาอากรไว้สำหรับชำระคดีพิเศษ

การอุทธรณ์คดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นมีความแตกต่างกับการอุทธรณ์คดีของศาลแรงงานและคดีของศาลฎีกาอากร ตรงที่ว่า ศาลแรงงานและศาลฎีกาอากรนั้นสามารถอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย แต่คดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดซึ่งควรจะทำหน้าที่เพียงวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายสำหรับคดีของศาลชั้นอุทธรณ์ แต่สำหรับคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้น ผู้พิพากษาในศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นต้องวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงด้วยการกำหนดดังกล่าวเป็นการไม่ถูกต้อง เนื่องจากการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงควรเป็นหน้าที่ของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง(ศาลชั้นต้น)ซึ่งเป็นศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาและสืบพยาน ส่วนศาลฎีกานั้นจะพิจารณาพิพากษาโดยดูจากสำนวนคดีเป็นสำคัญ อีกทั้งในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางซึ่งเป็นศาลชั้นต้นนั้น มีผู้พิพากษาสมทบในการช่วยพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา แต่ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ไม่มีผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาคดีพิพากษาคดี

อีกทั้งการที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกำหนดให้คดีอาญา มีการอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกานั้นอาจก่อให้เกิดความลักลั่นกันกับการอุทธรณ์คดีอาญาในศาลอาญาปกติทั่วไป ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งยังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในเรื่องความเท่าเทียมกันในด้านกฎหมายอีกด้วย

ข้อสังเกตในกรณีที่มีการอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา ข้อดี คือ ความรวดเร็ว ก็สามารถทำให้คดียุติเพียงสองชั้นศาล ข้อเสีย คือ ทำให้ผู้พิพากษาขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาและเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในกฎหมายพิเศษ ขัดแย้งกับหลักการอุทธรณ์ตามลำดับชั้นศาล ศาลอุทธรณ์สูญเสียความสำคัญของการเป็นศาลในลำดับที่สูงกว่าศาลชั้นต้น และปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาขาดเอกลักษณ์ในเรื่องความสำคัญ ส่งผลให้ปริมาณคดีมีมากจนต้องเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาให้เพียงพอกับปริมาณคดี

จึงควรมีการแก้ไขให้คดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศสามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ชั้นหนึ่งก่อน โดยอาจมีการจัดตั้งแผนกคดีพิเศษในศาลอุทธรณ์คดีที่อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด เว้นแต่มีเหตุจำเป็นก็ให้มีการขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกาได้ ซึ่งจะทำให้คดีอาญานั้นได้มีการทบทวนและตรวจสอบโดยรอบคอบอีกชั้นหนึ่งก่อนและก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนโดยทั่วไปเมื่อเปรียบเทียบกับการอุทธรณ์คดีอาญาอื่นๆทั่วไป อีกทั้งยังเป็นการลดปริมาณคดีที่จะขึ้นไปสู่ศาลฎีกา ทำให้คดีไม่เกิดความล่าช้าต่อไป

4.6 พิจารณาเรื่องการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 47 บัญญัติว่า

“ในระหว่างที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคยังมีได้เปิดทำการในท้องที่ใดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีเขตในท้องที่นั้นด้วย ในคดีแพ่ง โจทก์จะยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลจังหวัดที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลก็ได้ และในคดีอาญา โจทก์จะยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้น หรือจำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับได้ หรือท้องที่ที่เจ้าพนักงานทำการสอบสวนจำเลยก็ได้ ให้ศาลจังหวัดแจ้งไปยังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางรับคดีนั้นไว้แล้วจะออกไปทำการไต่สวนมูลฟ้องนั่งพิจารณาพิพากษาคดี ณ ศาลจังหวัดแห่งท้องที่นั้น หรือจะกำหนดให้ทำการไต่สวนมูลฟ้องนั่งพิจารณาและพิพากษาคดี ณ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางก็ได้ ตามที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะเห็นสมควร

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางอาจขอให้ศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่โจทก์ยื่นคำฟ้องไว้หรือศาลจังหวัดอื่นใดดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ อันมิใช่การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีได้ตามความจำเป็น ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลจังหวัดนำวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในหมวด 3 มาใช้บังคับแก่การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนั้น

ให้ศาลจังหวัดที่โจทก์ยื่นฟ้องไว้หรือศาลจังหวัดอื่นตามวรรคสอง มีอำนาจออกหมายจับหรือปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้”

ในทางปฏิบัติ ในคดีแพ่งทุกคดีที่ยื่นฟ้องที่ศาลจังหวัด ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จะกำหนดให้นำคดีดังกล่าวไปพิจารณาและพิพากษาคดีที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

สำหรับคดีอาญาที่โจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ไม่ว่าจะเป็นครณีที่จำเลยให้การรับสารภาพหรือจำเลยให้การปฏิเสธ จะดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยองค์คณะผู้พิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

คดีที่โจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลจังหวัด ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะเป็นศาลที่ทำการพิจารณาพิพากษาตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มาตรา 47 ส่วนในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัด ในทางปฏิบัติศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จะกำหนดให้นั่งพิจารณาคดีที่ศาลจังหวัด โดยให้ศาลจังหวัดดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆอันมิใช่การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี รวมถึงการสืบพยานแทน โดยศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะเป็นผู้ทำคำพิพากษานั้น อาจมีประเด็นปัญหาในเรื่องความชอบด้วยหลักกฎหมาย ดังต่อไปนี้

การนั่งพิจารณาคดีอาญาในส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลจังหวัด กระทำโดยผู้พิพากษาในศาลจังหวัดซึ่งส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความชำนาญในเรื่องเฉพาะทางที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา แตกต่างกับการนั่งพิจารณาคดีอาญาในส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาโดยศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากการแต่งตั้งผู้พิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้นแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ¹⁸

การสืบพยานของคดีอาญาในส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลจังหวัด ยังคงใช้วิธีการสืบพยานแบบคดีปกติ โดยไม่มีการนำเอาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ไปใช้ ก่อให้เกิดผลกระทบตามมา คือ เกิดความล่าช้าในคดีอาญาส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งองค์คณะผู้พิพากษาของศาลจังหวัดประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำเท่านั้น ไม่มีผู้พิพากษาสมทบแต่อย่างใด ไม่เหมือนกับองค์คณะผู้พิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกจำนวนหนึ่งคนเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาในส่วนทรัพย์สินทางปัญญา จึงอาจมีข้อโต้แย้งในเรื่ององค์คณะของผู้พิพากษาดามรัฐธรรมนูญได้¹⁹

¹⁸ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 14.

¹⁹ ดู รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 236 .

การที่กฎหมายให้อำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ สามารถให้ศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยานแทนได้เมื่อเห็นเป็นการสมควร อาจมีประเด็นปัญหาได้เนื่องจากในขั้นตอนการสืบพยานนั้น ผู้พิพากษาที่จะทำคำพิพากษาควรที่จะเป็นผู้ดำเนินการสืบพยานด้วยตนเอง ซึ่งการสืบพยานด้วยตนเองก็จะสามารถเห็นกิริยาท่าทางต่างๆของพยานที่มาเบิกความ ทำให้สามารถวินิจฉัยคดีได้อย่างถูกต้อง

การที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาให้ศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยานแทนนั้น แล้วจึงส่งมาให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาดำเนินการทำคำพิพากษาอาจมีปัญหาความชอบด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องคำพิพากษานั้นต้องลงลายมือชื่อโดยผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณา²⁰ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการมีองค์คณะของศาลมิใช่อยู่ที่จำนวนผู้พิพากษาที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาเพียงอย่างเดียว แต่ผู้พิพากษาผู้ประกอบเป็นองค์คณะนั้นจะต้องดำเนินกระบวนการให้ครบและร่วมดำเนินกระบวนการให้ตลอดในชั้นพิจารณาพิพากษาด้วย²¹

---

²⁰ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 183.

²¹ คณิต ฒ นคร. (2540, 30 กันยายน). “กฎหมายอาญาฉบับที่ 10 พ.ศ. 2540 กับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา.” เล่มเดิม. หน้า 367.